

THE WAYS OF MODERNIZATION OF PHYSICAL EDUCATION PROCESS IN THE HIGH SCHOOL OF UNSPORTING TYPE

V.G. Losik, N.F. Solomko, V.P. Tsymbal, A.V. Ermolenko

This article examines the innovative methods of physical education, which are based on the usage of sports-oriented technology. The value potential of the sports training of students and the tasks of physical education are defined. The conditions for effective using of the sport-oriented technology are characterized.

Keywords: *modernization, physical education, innovative method, pedagogical conditions, educational process.*

Лосік Вікторія Георгіївна, Соломко Надія Федорівна, Цимбал Валентина Петрівна, Єрмоленко Олександр Вікторович – викладачі кафедри фізичного виховання Донбаської державної машинобудівної академії (м. Краматорськ, Україна) timoshenkovladimir@mail.ru

Losik V.G., Solomko N.F., Tsymbal V.P. Ermolenko A.V. – teachers of the physical culture department of the Donbas State Machinebuilding Academy (Kramators'k, Ukraine) timoshenkovladimir@mail.ru

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання Донбаської державної машинобудівної академії Ю. О. Долинний

Reviewer – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Chair of Physical Education of the Donbass State Machinebuilding Academy Yu.O. Dolyunny

УДК 37.017

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛЯ

Т.І.Поніманська

У статті аналізуються концептуальні засади формування гуманістичної особистісно-професійної позиції майбутніх вихователів у процесі їхньої підготовки до виховання дітей старшого дошкільного віку. Концепція формування гуманістичної особистісно-професійної позиції базується на гуманістичній парадигмі виховання як суб'єкт-суб'єктній взаємодії педагога і дитини, яка вимагає прийняття педагогом професійних рішень на

основі глибокого осмислення ним сутності педагогічних процесів, що розвиваються у суперечливих соціально-педагогічних умовах. Розкривається значення формування гуманістичної особистісно-професійної позиції педагога. Особистісна гуманістична професійна позиція педагога розглядається як установка на особистість дитини, її розуміння і прийняття та здатність здійснювати різні види міжсуб'єктної взаємодії. Її формування пов'язане з вихованням у майбутніх педагогів ставлення до себе як суб'єкта гуманістичних перетворень виховного процесу в процесі загальнопедагогічної та методичної підготовки засобами інтеграції змісту фахових дисциплін, наповненням гуманістичними смислами діяльності студентів під час практики, залученням до науково-дослідницької роботи у галузі виховання.

Ключові слова: *гуманістична особистісно-професійна позиція, вихователь, гуманістичне виховання, діти старшого дошкільного віку, суб'єкт-суб'єктна взаємодія; професійна підготовка.*

Ретроспективний аналіз розвитку гуманістичної педагогіки та розгляд стану сучасної освіти переконливо свідчать, що ідея гуманізму, покладена в основу відомих прогресивних педагогічних учень, актуалізується у визначальні періоди суспільного розвитку, коли яскраво виявляється потреба суспільства в духовному єднанні людей. Вчені одноставні у визнанні пріоритетності завдань гуманістичного виховання, а посилення уваги до педагогічної гуманістики пов'язують не лише з перебудовою орієнтирів у меті і методах навчання та виховання, стверджуючи, що це нова стратегія виховання, основою якої є сприяння духовному розвитку особистості. Постає проблема готовності педагога до здійснення завдань оновлення виховання у сучасних суперечливих соціально-педагогічних умовах, коли центр проблем у сфері виховання все більше зміщується з практичного рівня у теоретико-методологічну площину, що вимагає від педагога філософсько-педагогічного осмислення сутності виховних процесів [3]. Це висуває нові вимоги до спрямування та змісту підготовки майбутніх вихователів.

Варто зазначити, що нині в освіті склалися передумови для розуміння цінності гуманізації виховання з метою розвитку особистості дитини і водночас педагогічна практика не позбулася певних стереотипів.

Характеризуючи виховання як багатовимірний, однак цілісний процес, учені доходять висновку, що нині пріоритетним визначенням є та інтегративна властивість виховання, яка найбільше відповідає його сучасній сутності – гуманістична [5]. За найбільш загальним визначенням гуманістичне виховання – це не прямий вплив на особистість, а соціальна взаємодія з нею різних суб'єктів, і виховний ефект цієї суб'єкт-суб'єктної взаємодії визначається тим, які особистості беруть у ній участь, якою мірою вони усвідомлюють і відчують себе особистостями і бачать особистість у кожному, з ким вступають у взаємодію [1; 4; 6].

У сучасному підході до виховання знаходять вияв низка тенденцій – соціальних: оновлення змісту соціальних процесів веде до появи нового суспільства, що вимагає пошуку нових моделей виховання; первинність особистості стосовно суспільства, суспільства стосовно держави; наукових: переосмислення ідей і практики виховання на засадах особистісно-орієнтованого підходу, за якого пріоритетними є звернення до особистості, її індивідуальної свідомості, життєвого досвіду та творчого потенціалу; аксіологічних: акцентування значущості гуманістичних цінностей у формуванні виховних концепцій і створенні виховних систем у роботі освітніх закладів. Отже, гуманістичне виховання набуває пріоритетності в умовах переорієнтації суспільства та освіти із соціальних цілей як визначальних у вихованні на гуманістичні цінності [6]. Актуальність проблеми гуманістичного виховання зумовлена як значущістю для сучасної системи освіти, так і обґрунтованістю його теоретичних (наявність концепцій та наукових досліджень) та емпіричних передумов (передова педагогічна практика, авторські виховні системи).

Гуманістичне виховання вимагає актуалізації особистісної позиції педагога, адже сутність гуманізації виховання і навчання дітей старшого дошкільного віку полягає, передусім, у розробці основ цілісного педагогічного процесу, який забезпечує: наповнення змісту виховання і навчання гуманістичними смислами; створення умов для активної творчої діяльності кожного вихованця в усьому її різноманітті з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, потреб; емоційний комфорт у спілкуванні та особистісну значущість особистості педагога для вихованців. Дослідники наголошують на тому, що означені педагогічні умови уможливлються переорієнтацією вихователів дошкільних закладів з навчально-дисциплінарної на

особистісну модель взаємодії з дітьми. Це зумовлює необхідність ґрунтовного розроблення теоретичних засад системи підготовки педагога до виховання, заснованого на гуманістичних цінностях.

Постановка проблеми визначається низкою таких *суперечностей*: *соціально-педагогічних*: між об'єктивною необхідністю розвитку особистості дитини у нових умовах та новим педагогічним мисленням – з одного боку, і недостатньою розробкою сучасних моделей професійної освіти, з іншого; *психолого-педагогічних*: між соціально визначеними цілями розвитку дитини і необхідністю індивідуалізації виховання; між гуманізацією системи дошкільної освіти та недостатнім рівнем готовності педагогів дошкільних навчальних закладів до реалізації ідей гуманістичного виховання у реальній освітній практиці; а також *професійно-педагогічних*: між необхідністю інтегративного цілісного змісту підготовки педагога до виховання дітей на засадах гуманістичних цінностей та відсутністю такої орієнтації у навчальних планах, програмах та навчальних посібниках; між необхідністю підготовки гуманістично спрямованої особистості педагога та масовим характером професійної педагогічної освіти [2; 6].

У контексті гуманістичної парадигми виховання розглядається як суб'єкт-суб'єктна взаємодія на основі розвитку певної духовної спільності, де вищою метою педагога є не лише створення найсприятливіших умов для саморозвитку дитини, але й сам він розвивається як особистість, що одержує можливості для самоактуалізації [1; 6]. Насамперед це установка на дитину як на самоцінність, її розуміння і прийняття; здатність здійснювати різні види міжсуб'єктної діалогічної взаємодії; ставлення до себе як суб'єкта гуманістичних перетворень педагогічного процесу.

Дані, одержані експериментальним шляхом, засвідчують наявність суперечності між внутрішньою спрямованістю педагога на необхідність здійснення гуманістичної взаємодії з дитиною та орієнтованістю вихователів у практичній роботі на навчальний характер педагогічного процесу за домінуючої позиції дорослого, що відповідно ставить дитину в позицію об'єкта взаємодії. Причинами виникнення означеної суперечності є: наявність усталеного педагогічного досвіду здійснення навчально-дисциплінарної моделі взаємодії, недостатня здатність педагога до розуміння дитини, відсутність налаштування вихователя на розвиток саморефлексії. Спостереження за роботою вихователів засвідчує, що трапляються

випадки, коли спілкування з дитиною позбавлене довіри; вихователь не завжди здатний до співпереживання; обмежени у часі є індивідуальне довірче спілкування з дитиною. До недоліків організації взаємодії варто віднести немотивовану критику дитини та некоректні зауваження, заборони, невиконання обіцянок, недостатня увага до внутрішнього стану дитини.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що для здійснення гуманістичної взаємодії вихователя і дітей необхідна відповідна педагогічна позиція. У наукових дослідженнях гуманістична позиція розглядається як стійка характеристика, в основі якої лежить особистісна система ставлень педагога до вихованця та самого себе як суб'єктів спільної діяльності на засадах гуманістичних цінностей. Ми поділяємо думку науковців, що лише у гуманістичній виховній парадигмі педагог набуває права бути творцем педагогічного процесу [1;6]. Для того щоб бути справжнім суб'єктом педагогічної діяльності, необхідно мати прагнення і можливість “транслювати у процес виховання свою індивідуальність, необхідний високий ступінь сутнісного розвитку плюс – усвідомлення своєї неповторності”, стверджує І. Колеснікова [3]. Як компоненти гуманістичної позиції учені виокремлюють гуманне ставлення до дитини і себе як посередника між нею і світом, а, отже, ставлення до освіти як ціннісного явища, рушійними силами розвитку якого є особистісні смисли, діалог та співробітництво його учасників у досягненні цілей їхнього особистісного саморозвитку [1; 3; 4; 6].

Особистісну гуманістичну професійну позицію педагога ми розглядаємо як установку на особистість дитини як самоцінність, її розуміння і прийняття; здатність здійснювати різні види міжсуб'єктної діалогічної взаємодії; ставлення до себе як суб'єкта гуманістичних перетворень педагогічного процесу. Вважаємо гуманістичну особистісно-професійну позицію показником сформованості готовності педагога до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Експериментальне дослідження особливостей формування у майбутніх вихователів гуманістичної особистісно-професійної позиції дозволило виокремити такі рівні її сформованості у студентів.

Недостатній рівень – виявляють індивідуальне ставлення до гуманістичних цінностей та можливостей їхнього формування у дітей дошкільного віку; не прагнуть до творчості в роботі з дітьми під час

педагогічної практики; недостатньо усвідомлюють значення гуманістичних цінностей у власній поведінці, в спілкуванні з товаришами та викладачами нерідко виявляють байдужість. Більшість таких студентів не виявили стійкого бажання працювати у дошкільному навчальному закладі після закінчення університету.

Достатній рівень – володіють теоретичними знаннями про гуманізм як філософську і педагогічну цінність та виявляють усвідомлене прагнення досягати цілей гуманістично орієнтованої педагогічної діяльності; виявляють інтерес до аналізу педагогічного процесу з позицій гуманістичних цінностей. Ці студенти з цікавістю працюють над формуванням у дітей гуманних почуттів під час педагогічної практики, а також беруть участь в акціях благодійництва в процесі гуманітарно-педагогічної діяльності як складової вузівського виховного середовища.

Високий рівень – усвідомлюють значення і зміст гуманістичних педагогічних цінностей, виявляють спрямованість на гуманістичні цінності у власній поведінці та під час педагогічної практики і волонтерської діяльності; мають усвідомлену гуманістично орієнтовану мотивацію та здатність до пошуку способів здійснення суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дитиною; обирають для дослідницької роботи проблеми формування гуманістичної спрямованості особистості дитини.

Оновлення загальнопедагогічної підготовки вихователя у нашому дослідженні репрезентоване збагаченням змісту фахових дисциплін гуманістичними педагогічними цінностями світової педагогічної думки та сучасними науковими дослідженнями у галузі гуманістичного виховання. Методична підготовка скеровувалась на формування у студентів гуманістичної спрямованості педагогічної діяльності, системоутворюючим чинником якої є готовність педагога до формування у дітей старшого дошкільного віку зачатків соціальної компетентності, гуманної поведінки, вміння спілкуватися. Для формування гуманістичної професійної позиції важливим виявилось наповнення гуманістичними смислами діяльності студентів під час педагогічної практики, залучення їх до спільної з викладачами науково-дослідницької роботи у галузі виховання.

Отже, система формування гуманістичної особистісно-професійної позиції майбутніх вихователів за змістом визначається суперечностями між традиційною системою виховання дітей старшого

дошкільного віку та новими соціально-педагогічними умовами, що можуть бути вирішені на основі гуманістичної виховної парадигми.

Література

1. Бех І. Д. Нова педагогічна позиція як предмет наукового осмислення / І. Д. Бех // Проблеми професійної підготовки вчителя школи майбутнього : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. – Мелітополь, 2002. – Т. 1. – С. 4-14.
2. Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності: монографія / За наук.ред. Т. І. Поніманської, І. М. Дичківської. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 208 с.
3. Колесникова И. А. Педагогическая реальность в зеркале межпарадигмальной рефлексии / И. А. Колесникова. – СПб. : СПб ГУПМ, 1999. – 242 с.
4. Панько Е. А. Психология личности и деятельности педагога дошкольного образования : [монография] / Е. А. Панько. – Минск : БГПУ, 2005. – 231 с.
5. Савченко О. Я. Вихователь має знати і розуміти світ дитинства / О. Я. Савченко // Почат. шк. – 2008. – №4. – С.1–4.
6. Слостенин В. А. Педагогический процесс как система / В. А. Слостенин. – М.: Издательский дом “МАГИСТР-ПРЕСС”, 2000. – 488 с.

ФОРМИРОВАНИЕ ГУМАНИСТИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОЗИЦИИ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ ВОСПИТАТЕЛЯ

Т. И. Пониманская

В статье анализируются концептуальные основы формирования гуманистической личностно-профессиональной позиции будущих воспитателей в процессе их подготовки к воспитанию детей старшего дошкольного возраста. Концепция формирования гуманистической личностно-профессиональной позиции базируется на гуманистической парадигме воспитания как субъект-субъектного взаимодействия педагога и ребенка, которая требует принятия педагогом профессиональных решений на основе глубокого осмысления им сущности педагогических процессов, развивающихся в противоречивых социально-педагогических условиях. Раскрывается значение формирования гуманистической личностно-профессиональной позиции педагога. Личностная гуманистическая профессиональная позиция педагога рассматривается как установка на личность ребенка, его понимание и принятие и способность осуществлять различные виды взаимодействия. Ее формирование связано с воспитанием у будущих педагогов отношения к себе как субъекту гуманистических преобразований воспитательного процесса в процессе общепедагогической и методической подготовки средствами интеграции содержания профессиональных дисциплин, наполнением гуманистическими смыслами деятельности студентов во время практики, привлечением к научно-исследовательской работе в области воспитания.

Ключевые слова: гуманистическая личностно-профессиональная позиция, воспитатель, гуманистическое воспитание, дети старшего дошкольного возраста, субъект-субъектное взаимодействие; профессиональная подготовка.

FORMATION OF HUMANISTIC INDIVIDUAL-PROFESSIONAL POSITION DURING TRAINING OF EDUCATORS

T. I. Ponimans'ka

This article analyzes the conceptual bases of the formation of the future teachers' humanistic individual and professional position during their preparation for upbringing of senior preschool children. The concept of the humanistic individual-professional position is based on the humanistic paradigm of upbringing as a subject-subjective interaction between a teacher and a child and requires an educator's adoption of professional solutions based on the deep understanding of the essence of the teaching processes, emerging in the controversial social and educational conditions. The meaning of formation of the educator's humanistic individual-professional position is revealed. Humanistic individual-professional position of an educator is being considered as setting on personality of a child, his/her understanding and acceptance of the ability to perform various types of interaction. Its formation is connected with the upbringing in the future teachers' of the attitude towards themselves as a subject of humanistic transformation in the educational process within general pedagogical and methodical preparation by means of integration of professional disciplines, filling in the students' activity by humanistic sense during practice, involving in the research work.

Keywords: humanistic individual-professional position, an educator, humanistic education, children of senior preschool age, subject-subjective interaction, professional training.

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, зав. Кафедри педагогіки і психології (дошкільної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету (м. Рівне, Україна). E-mail: ponimrdgu@rambler.ru

Ponimans'ka Tamara Illivna - Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Chair of Preschool Pedagogy and Psychology, Vice-Rector for Scientific Work of Rivne State University of the Humanities (Rivne, Ukraine). E-mail: ponimrdgu@rambler.ru

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор В. М. Алфімов

Reviewer – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor V.M. Alfimov